

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณะ
แห่งตนและค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และเพื่อตรวจสอบ
ความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณะแห่งตน และค่านิยมในการ
เลือกคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประชากรใน
การวิจัย คือ นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน
ระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2547 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 9
จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด ยโสธร และ
อำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2547 ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ได้จากการสุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 500 คน
ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัวแปร
ได้แก่ เอกลักษณะแห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ตัวแปรแฝงภายนอก 4 ตัวแปร ได้แก่
ความสามารถในการปรับตัว การอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และสัมพันธภาพใน
ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 6 ชุด ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการปรับตัว
แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบบวัดสัมพันธภาพใน
ครอบครัว แบบวัดเอกลักษณะแห่งตน และแบบวัดค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ผู้วิจัยเก็บรวบรวม
ข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล จำนวน 500 ฉบับ คิดเป็น
ร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต
ได้ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows 10.0.7 และวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ
เอกลักษณะแห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้
โปรแกรม LISREL 8.52

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 18
ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 และมีตัวแปรที่มี
ความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 1 คู่ คือ ความสามารถในการปรับตัวด้าน

ความเป็นตัวของตัวเอง (X2) กับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านกลุ่มเพื่อน (X9) มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.062

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.095 ถึง 0.696 โดยตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (X10) กับตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความผูกพันและการสนับสนุนระหว่างกัน (X11) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.696 และตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด ได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการปรับตัวด้านความเป็นตัวของตัวเอง (X2) กับตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความผูกพันและการสนับสนุนระหว่างกัน (X11) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.095

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ที่อยู่ภายในตัวแปรแฝงเดียวกัน พบว่า ในกลุ่มตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพ (Y2) กับด้านจริยธรรมและความประพฤติ (Y3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.591 ในตัวแปรแฝงความสามารถในการปรับตัว พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านความไว้วางใจ (X1) กับด้านความริเริ่ม (X3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.456 ในตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านการเรียนการสอน (X7) กับ ด้านกิจกรรม (X8) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.574 และในตัวแปรแฝงสัมพันธภาพในครอบครัว ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (X10) กับ ด้านความผูกพันและการสนับสนุนระหว่างกัน (X11) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.696

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ของตัวแปรแฝงเอกลักษณ์แห่งตน (Y1) กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อตัวแปรเอกลักษณ์แห่งตน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.227 ถึง 0.551 โดยตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ เอกลักษณ์แห่งตน (Y1) กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความสอดคล้องในการปฏิบัติต่อกันตามบทบาท (X13) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.551 รองลงมาได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตน (Y1) กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงความสามารถในการปรับตัวด้านความริเริ่ม (X3) มีค่าเท่ากับ 0.483 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตน (Y1) กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดู ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (X5) มีค่าเท่ากับ 0.478 ค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตน (Y1) กับ ตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านการเรียนการสอน (X7) มีค่าเท่ากับ 0.317

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 มีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.102 ถึง 0.500 โดยตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านบุคลิกภาพ (Y2) กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงเอกลักษณ์แห่งตน (Y1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.500 รองลงมาได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสัมพันธภาพในครอบครัว คือ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านจริยธรรมและความประพฤติ (Y3) กับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความสอดคล้องในการปฏิบัติต่อกันตามบทบาท (X13) มีค่าเท่ากับ 0.386 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดู คือ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านบุคลิกภาพ (Y2) กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (X6) มีค่าเท่ากับ 0.376 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรความสามารถในการปรับตัว คือ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านบุคลิกภาพ (Y2) กับความสามารถในการปรับตัวด้านความเป็นตัวของตัวเอง (X2) มีค่าเท่ากับ 0.322 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กับตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน คือ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านบุคลิกภาพ (Y2) กับสภาพแวดล้อม ด้านการเรียนการสอน (X7) มีค่าเท่ากับ 0.278

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว ตัวแปรสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว และตัวแปรค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบผลดังนี้

2.1 โมเดลการวัดความสามารถในการปรับตัว (ADJUST)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ โมเดลการวัดความสามารถในการปรับตัว พบว่า ผู้นำร่องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 ถึง 0.74 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่

ความสามารถในการปรับตัวด้านความไว้วางใจ (X1) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง (X2) ด้านความริเริ่ม (X3) และด้านความขยันขันแข็ง (X4) ใช้วัดความสามารถในการปรับตัวได้เหมาะสม

2.2 โมเดลการวัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (ENVI)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ โมเดลการวัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 3 ตัวแปร มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.51 ถึง 0.76 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน (X7) ด้านกิจกรรม (X8) และด้านกลุ่มเพื่อน (X9) ใช้วัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนได้เหมาะสม

2.3 โมเดลการวัดสัมพันธภาพในครอบครัว (RELATE)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ โมเดลการวัดสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 0.84 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (X10) ความผูกพันและการสนับสนุนระหว่างกัน (X11) ความเชื่อถือและการชื่นชมคุณค่าของกันและกัน (X12) และความสอดคล้องในการปฏิบัติต่อกันตามบทบาท (X13) ใช้วัดสัมพันธภาพในครอบครัวได้เหมาะสม

2.4 โมเดลการวัดค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน (VALUE)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ โมเดลการวัดค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ ทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.63 ถึง 0.77 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนด้านบุคลิกภาพ (Y2) ด้านจริยธรรมและความประพฤติ (Y3) ด้านสติปัญญา (Y4) และด้านสังคม (Y5) ใช้วัดค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้เหมาะสม

3. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตามสมมติฐาน พบว่า ผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 68.69 โดยมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.97 ที่องศาอิสระ (df) 93 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ($AGFI$) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐานมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ($SRMR$) มีค่าเท่ากับ 0.023 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ($RMSEA$) เท่ากับ 0.000 กราฟคิวพลีออตมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 2.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

(2.00) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนได้ร้อยละ 60 และร้อยละ 53 ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์โมเดล แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี แต่ผลจากการวิเคราะห์โมเดล มีเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญ จำนวน 2 เส้นทาง และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดมีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลใหม่ โดยพิจารณาตัดเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญออกเพื่อให้ได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เรียกว่า “โมเดลทางเลือก”

4. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรับเป็น โมเดลทางเลือก พบว่า ผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 49.09 โดยมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 1.00 ที่องศาอิสระ (df) 84 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ($AGFI$) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน ($SRMR$) มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ มีค่าเท่ากับ 0.018 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ($RMSEA$) เท่ากับ 0.000 กราฟคิวพล็อตมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 1.97 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน (2.00) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตนและค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนที่ปรับเป็น โมเดลทางเลือก สามารถอธิบายความแปรปรวนของเอกลักษณ์แห่งตนและค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนได้ร้อยละ 61 และร้อยละ 54 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตนและค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนที่ปรับเป็น โมเดลทางเลือก มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีประสิทธิภาพในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ดีกว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนตามสมมติฐานในขณะเดียวกัน ยังเป็น โมเดลที่เหมาะสมกว่าสำหรับอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตนและค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนที่ปรับเป็น โมเดลทางเลือกมาใช้ในการสรุปผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเอกลักษณ์แห่งตน พบว่า ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.52 รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.43 และ 0.28 ตามลำดับ

4.2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน เมื่อพิจารณาอิทธิพลโดยรวม พบว่า ตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลรวมสูงสุด ได้แก่ ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ

0.43 รองลงมาได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เอกลักษณะ
แห่งตน และสัมพันธภาพในครอบครัว มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.32 0.16 0.12 และ 0.03 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบว่า ตัวแปรที่มี
ขนาดอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.38 รองลงมาได้แก่
ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และเอกลักษณะแห่งตน มีขนาด
อิทธิพลเท่ากับ 0.26 0.16 และ 0.12 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนผ่านตัวแปร
เอกลักษณะแห่งตน มี 3 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว การอบรมเลี้ยงดู และ
สัมพันธภาพในครอบครัว โดยตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม ต่อตัวแปรค่านิยมในการเลือกคบ
เพื่อนผ่านตัวแปรเอกลักษณะแห่งตนมากที่สุดคือ ความสามารถในการปรับตัว มีขนาดอิทธิพล
เท่ากับ 0.06 รองลงมาได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ
0.05 และ .03 ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรแฝง มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงความสามารถใน
การปรับตัว กับตัวแปรแฝงเอกลักษณะแห่งตนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด เท่ากับ 0.69
รองลงมา ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงเอกลักษณะแห่งตน กับตัวแปรแฝงการ
อบรมเลี้ยงดู มีค่าเท่ากับ 0.66 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดู กับ
ตัวแปรแฝงค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน มีค่าเท่ากับ 0.65 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
เอกลักษณะแห่งตน กับสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าเท่ากับ 0.64 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว กับค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน มีค่าเท่ากับ 0.62 สัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเอกลักษณะแห่งตน กับค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน มีค่าเท่ากับ 0.61

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทั้งหมดใน โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณะ
แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถอธิบาย
ความแปรปรวนของตัวแปรเอกลักษณะแห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนได้ร้อยละ 61 และ
ร้อยละ 54 ตามลำดับ และพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเอกลักษณะแห่งตน ได้แก่ ความสามารถในการ
ปรับตัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อ
เอกลักษณะแห่งตนมากที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว สำหรับค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน
พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อค่านิยมในการ

เลือกคบเพื่อนมากที่สุด ได้แก่ ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู รองลงมา ได้แก่ ตัวแปรความสามารถในการปรับตัว

การอภิปรายผลการวิจัย ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก เกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์แห่งตน ประเด็นที่สอง ตัวแปรที่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน และประเด็นที่สาม ผลของเอกลักษณ์แห่งตนต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ดังนี้

1. ตัวแปรที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์แห่งตน

จากผลการวิเคราะห์ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบว่า ตัวแปรที่เป็นสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยความสามารถในการปรับตัวเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดต่อการสร้างเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson, 1968) ว่า การที่บุคคลจะมีเอกลักษณ์แห่งตน ขึ้นอยู่กับสาเหตุหลายประการหนึ่งในปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่ ปริมาณการปรับตัวของบุคคลนั้นในช่วงก่อนมีมากเพียงใด ซึ่งผลของการปรับตัวในช่วงหนึ่งจะส่งผลถึงชีวิตช่วงต่อไป และมีผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่าง ๆ พื้นฐานในวัยทารกและวัยเด็ก จะช่วยส่งเสริมให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาเอกลักษณ์ได้สำเร็จ พัฒนาการทางจิตสังคมในช่วงที่ 1-4 เป็นช่วงของการสะสมประสบการณ์ในการแก้ปัญหา และการปรับตัวเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์แห่งตนในช่วงที่ 5 งานวิจัยที่ศึกษาเพื่อทดสอบความตรงตามทฤษฎีของอีริกสัน พบผลที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ การศึกษาของออช และปลัก (Ochse & Plug, 1986) ซึ่งพบว่า พัฒนาการทางจิตใจในวัยเด็กมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพัฒนาการในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ งานวิจัยของ อุษา จินดารัตน์ (2533) พบว่า พัฒนาการทางจิตสังคมของนักเรียนวัยรุ่นตอนกลาง และตอนปลาย เป็นตัวแปรที่มีบทบาทในการทำนายเอกลักษณ์แห่งตนได้เป็นลำดับแรก และงานวิจัยของ งามตา วณิชานนท์ และคณะ (2545) ซึ่งพบว่า เยาวชนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงคือผู้ที่มีพัฒนาการทางจิตสังคมในช่วงที่ 1-4 สูงด้วย

นอกจากความสามารถในการปรับตัวแล้ว พบว่า การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตนแสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลนั้น บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยการใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีการชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจในการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำต่าง ๆ ให้รางวัลเมื่อทำความดี และลงโทษเมื่อทำผิด แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ให้ความใกล้ชิด สนใจทุกข์สุขของนักเรียน ยอมรับ และให้ความสำคัญ ชื่นชม และให้การสนับสนุนนักเรียน ในขณะเดียวกัน

ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวที่เป็นไปในลักษณะมีความรักใคร่ ห่วงใย ผูกพันกัน มีเวลาพูดคุยกันอย่างเป็นกันเองและเปิดเผย มีความไว้วางใจกัน ยอมรับ และปฏิบัติต่อกันในทิศทางที่สอดคล้องกับบทบาท และหน้าที่ของตนเอง จะทำให้นักเรียนเป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งตน สอดคล้องกับแนวคิดของ อีริกสัน (Erikson, 1968) ที่ว่า พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนมีจุดเริ่มต้นในวัยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว โดยครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาจิตใจ ในช่วงชีวิตของบุคคลแล้วจึงขยายไปสู่สถาบันอื่น ๆ ทางสังคมที่เป็นสภาพแวดล้อม งานวิจัย สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ มาร์เซีย (Marcia, 1980) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนจะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล โดยพบว่า ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตน ทั้งเพศชาย และเพศหญิง อัดัมส์ (Adams, 1985) พบว่า บิดา มารดาที่เลี้ยงดู แบบรักสนับสนุนมาก ลูกจะมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าลูกของบิดา มารดาประเภทตรงข้าม และจากการศึกษาของ เปโรซา และเปโรซา (Perosa & Perosa, 1993) พบว่า นักศึกษาที่รายงานว่ามารดาของตนให้ความรัก และใกล้ชิดมากจะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง อุษา ศรีจินดารัตน์ (2533) พบว่า นักเรียนที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในระดับมาก จะมีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย คุณเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2537) พบว่า นิสิตที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก เป็นนิสิตที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านิสิตที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และพบผลในทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับเอกลักษณ์แห่งตน และเสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540) พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และพบว่า เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

จากการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีผลต่อเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน แสดงว่า นอกจากพ่อ แม่ จะใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลแล้ว ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้เด็กมีเอกลักษณ์แห่งตน พบงานวิจัยที่สอดคล้อง ได้แก่ ฮอเซอร์ และคณะ (Hauser et al., 1984 อ้างถึงใน เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี, 2540, หน้า 31) พบว่า ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ร่วมกันคิดแก้ปัญหา มีการสนทนายอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน จะทำให้วัยรุ่นในครอบครัวนั้นมีพัฒนาการทางเอกลักษณ์แห่งตนสูง ในขณะที่ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันห่างเหิน บังคับและควบคุมบุตรไม่ยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางเอกลักษณ์แห่งตนต่ำ และการศึกษาของ โกรทแวนท์ และคูเปอร์ (Grotevant & Cooper, 1985) พบว่ารูปแบบปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวเกี่ยวข้องกับการพัฒนา

เอกลักษณ์แห่งตน และยังพบว่าความสามารถสื่อสารกันในครอบครัวจะสัมพันธ์กับการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนด้วย แอนเดอร์สัน และเฟลมมิง (Anderson & Fleming, 1987) พบว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในลักษณะที่แน่นแฟ้นมีความสัมพันธ์กับการสร้างเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น ปาปิณี และคณะ (Papini et al., 1989) พบว่า ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูกที่ดีจะมีผลต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของลูก เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540) พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี และเนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ (2541) พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับมารดาในระดับดี และระดับปานกลาง จะมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับมารดาไม่ดี และพบผลทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาตัวแปรสัมพันธภาพของบิดากับเอกลักษณ์แห่งตน

อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ไม่พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ จริยกุล ตริสุวรรณ (2542) ที่พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมทำกิจกรรมอยู่เสมอจะมีเอกลักษณ์แห่งตน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเอกลักษณ์แห่งตน เป็นผลจากการเรียนรู้ และจากประสบการณ์ทางสังคมตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยเด็กตอนปลาย ซึ่งสถาบันทางครอบครัวจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน สำหรับสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ซึ่งได้แก่ การเรียนการสอน การทำกิจกรรม และกลุ่มเพื่อนนั้น เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนอาจได้รับเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะยังไม่ส่งผลต่อเอกลักษณ์แห่งตนได้อย่างชัดเจนในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของนิสิตนักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Adams et al., 2000; Mellisa & Heusen, 2003; Adams & Fitch, 1983; สุรพงษ์ ชูเดช, 2534; จิรวัดนา มั่นยืน, 2536)

2. ตัวแปรที่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน

จากผลการวิเคราะห์ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นสาเหตุโดยตรงต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน สำหรับความสามารถในการปรับตัว และการอบรมเลี้ยงดูนั้น เป็นสาเหตุทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน โดยส่งผลทางอ้อมผ่านเอกลักษณ์แห่งตน ในขณะที่สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ส่งผลโดยตรงต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรเอกลักษณ์แห่งตน

ความสามารถในการปรับตัว ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปรับตัว เป็นสาเหตุทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน โดยส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรเอกลักษณ์แห่งตน แสดงว่า นักเรียนที่สามารถปรับตัวได้ดี ซึ่งแสดงออกโดยการไว้วางใจตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งจะพบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง

ตัวเอง ค้นพบตัวเองว่า ตัวเองมีความสามารถในด้านใด ชอบอะไร ยอมรับความล้มเหลวหรือความผิดพลาดของคนได้ และพร้อมที่จะเริ่มต้นลงมือทำใหม่ มีจุดมุ่งหมายที่ดี ไม่ทอดถอยเมื่อรู้สึกฝืด มีจินตนาการกว้างไกลในทางที่ดี มีความขยันขันแข็ง ชอบแสดงความสามารถทั้งในการทำงาน การเรียน และการเล่น จะมีค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน นั่นคือ มีความนิยมชมชอบ ปราบปรามที่จะเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะที่ตรงตามที่ตั้งคัมปรารณา มีพฤติกรรมและความประพฤติที่เหมาะสมกับสภาพและวัยของการเป็นนักเรียน ในขณะที่เดียวกัน บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดี สามารถแก้ปัญหา หรือผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในวัยเด็กก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นได้ดี จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตน สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson, 1968) ที่ว่า ผลของการปรับตัวในช่วงหนึ่ง จะส่งผลถึงชีวิตช่วงต่อไป และมีผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัย ของงามดา วนิทานนท์ และคณะ (2545) ซึ่งพบว่า เยาวชน ที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง คือผู้ที่มีการพัฒนาการทางจิตสังคมในช่วงที่ 1-4 สูง นอกจากนี้ยังพบว่า เยาวชนที่มีพัฒนาการทางจิตสังคมในช่วงที่ 1-4 และมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงเท่าใด ก็ยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นสาเหตุทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน โดยส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรเอกลักษณ์แห่งตน แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล และเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตน มีแนวโน้มที่จะมีค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยม เกิดจากผลผลิตของวัฒนธรรม สังคม สถาบัน รวมทั้งแรงผลักดันส่วนบุคคล โดยสถาบันครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่จะปลูกฝังค่านิยมของบุคคลตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ ผ่านทางการอบรมเลี้ยงดู (Rokeach, 1968; ชม ภูมิภาค, 2525; พรรณี ช. เชนจิต, 2528) ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล พ่อ แม่ หรือผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จะแสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ ดูแลทุกข์ สุข สนับสนุนให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แสดงความภาคภูมิใจในตัวลูก ให้คำปรึกษา และแนะนำอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันก็ให้คำอธิบายถึงเหตุผลที่สนับสนุน หรือห้ามปรามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ ไม่ใช่อารมณ์เป็นเครื่องตัดสินใจ การปฏิบัติต่อลูกเช่นนี้ เด็กจะได้รับความรัก ความอบอุ่น ทำให้เด็กรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง มีอารมณ์มั่นคง สามารถแสดงบทบาทได้เหมาะสม เข้าใจสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการปรับตัว มีแบบแผนพัฒนาการที่ตรงตาม มีค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้ที่ตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเลือกปฏิบัติตน ได้อย่างเหมาะสมไปในทิศทางที่ตั้งคัม และตนเองตัดสินใจว่าพึงปรารถนาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉิ่ง (2541) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นวิธีการให้ความรัก สนับสนุน และการใช้เหตุผลมีแนวโน้มที่จะ

นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ทำให้เด็กปรับตัวได้อย่างเหมาะสม กล้าแสดงออก ไม่ก้าวร้าว ฟังตนเอง มีความรับผิดชอบ และรู้จักเลือกคบเพื่อน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ จักขุทิพย์ (2521) พบว่า ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย จะมีการยอมรับ อิทธิพลของเพื่อนใน ทางที่ไม่ดี และมีพฤติกรรมคบเพื่อนไม่เหมาะสม ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และคณะ (2536) พบว่า พ่อ แม่ ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนมาก และใช้เหตุผลมาก ส่งผลให้ลูกรู้จักเลือกคบเพื่อนได้อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมทั้งสองแบบในระดับที่ น้อยกว่า เช่นเดียวกับ พรรษา เลหาเสรีกุล (2537) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนมาก มีพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบนี้ น้อย วรรณะ บรรจง (2537) พบผลที่สนับสนุนกันว่า นักเรียนที่รับรู้ว่าการครอบครัวยุติ การ อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า มีพฤติกรรม ก้าวร้าว น้อยกว่านักเรียนที่รับรู้ว่าคุณได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และ วรรณิ วรรณชาติ (2541) พบว่า นักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมการคบเพื่อนแบบเลี้ยงเอดส์มาก และ รับอิทธิพลจากเพื่อนมาก คือผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลอยู่ ในระดับน้อย

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นสาเหตุของ ค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน แสดงว่า นักเรียนที่รับรู้ว่าคุณได้รับการส่งเสริมประสบการณ์ในด้าน ต่าง ๆ ที่โรงเรียนมาก จะเป็นผู้ที่มีค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน กล่าวคือ การที่โรงเรียนจัดหลักสูตร เนื้อหาวิชา ข้อปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันพฤติกรรมของครูที่ แสดงต่อเด็กนั้น จะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนเช่นกัน ครูควรให้โอกาส นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้อิสระนักเรียนได้แสดง ความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งนี้จากแนวคิดของ ชม ภูมิภาค (2525, หน้า 49-50) ที่ว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้ที่นั่นเกิดทั้งในสังคมครอบครัว และ สถานศึกษา ผู้เรียนรู้ค่านิยมนั้นได้เห็นตัวอย่าง เกิดความนิยม เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติตาม ซึ่ง ขบวนการเรียนแบบนี้อาจใช้เวลาานาน แต่หากดำเนินการสอนในโรงเรียนก็อาจย่นย่อเวลาเข้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา วงศ์สุทธีรัตน์ (2542) พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอนของครู ที่ดี สถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในแหล่งที่เหมาะสม และกฎระเบียบภายในโรงเรียน จะส่งผลต่อ ค่านิยมในการเลือกคบกลุ่มเพื่อน

สัมพันธภาพในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ส่งผลโดยตรง ต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน แต่ส่งผลทางอ้อมต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน โดยส่งผลผ่าน เอกลักษณะแห่งตน แสดงว่า นักเรียนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ดี หรือไม่

ถ้าไม่มีเอกลักษณ์แห่งตน ก็จะไม่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน แต่ทั้งนี้ นักเรียนที่ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวของตนดีนั้น จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮอเซอร์ และคณะ (Hauser et al., 1984 อ้างถึงใน เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี, 2540, หน้า 31) โกรทแวนท์ และคูเปอร์ (Grotevant & Cooper, 1985) แอนเดอร์สัน และเฟลมมิง (Anderson & Fleming, 1987) ปาปีนิ และคณะ (Papini et al., 1989) เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540) และเนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ (2541) ว่า ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูกที่ดี มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ร่วมกันคิดแก้ปัญหา มีการสนทนา ยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน จะมีผลต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของลูก คือทำให้ลูกรู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง มีความมั่นคงในอารมณ์ และเป็นตัวของตัวเอง

3. ผลของเอกลักษณ์แห่งตน ต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน

จากผลการวิเคราะห์ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่า เอกลักษณ์แห่งตนเป็นสาเหตุของค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน โดยพบว่าเอกลักษณ์แห่งตน ส่งผลในทิศทางบวกต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน แสดงว่า นักเรียนที่รู้จัก และเข้าใจตนเอง มีการยอมรับตนเอง มีความมั่นคงและเป็นตัวของตัวตนเองนั้น จะทำให้นักเรียนมีค่านิยมในการเลือกคบเพื่อน ทั้งนี้ช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในวัยนี้เป็นอย่างมาก วัยรุ่นที่ขาดความเชื่อมั่น ขาดความเป็นตัวของตัวเอง จึงมีโอกาสที่จะรับเอาอิทธิพลของผู้อื่น และคล้อยตามเพื่อนสูง สำหรับวัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง จะเป็นผู้ที่รู้จัก และเข้าใจตนเอง เป็นตัวของตัวเองสูง รู้ว่าตนควรจะดำเนินชีวิตไปในแนวทางใด มีค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงปรารถนา รู้จักเลือกคบเพื่อนได้เหมาะสม ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา ศรีจินดารัตน์ (2533) สุรพงษ์ ชูเดช (2534) คุงเดือน พันธมนาวิน (2537) และงามตา วนินทานนท์ และคณะ (2545) ว่า วัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม นั่นคือจะเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี และร่วมกิจกรรมกับเพื่อนเฉพาะที่เป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน คือ ความสามารถในการปรับตัวก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น นั่นคือ ถ้าในวัยเด็กนักเรียนปรับตัวได้ดี สามารถแก้ปัญหา และผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มีพัฒนาการทางอารมณ์ ทางสังคมที่ดี เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งตนด้วย ดังนั้น ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น จึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนพบเอกลักษณ์แห่งตน โดยเฉพาะแม่ ควรให้ความรักและมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูลูก

ควรศึกษาพัฒนาการ และการเลี้ยงดูเด็กในแต่ละวัย เพื่อที่จะได้เข้าใจธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงอายุ และสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับลูกได้

2. ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อเอกลักษณ์แห่งตน และค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนของนักเรียน พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะให้การดูแลและอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คือให้ความใกล้ชิด ให้ความรัก ความห่วงใย ให้การยอมรับ สนับสนุนให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะขัดแย้งกับครอบครัวบ้างก็ควรใช้เหตุผลในการห้ามปราม หรือสนับสนุนการกระทำต่าง ๆ ของลูก พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรแนะนำให้ลูกรู้จักวิธีการเลือกคบเพื่อนที่เหมาะสม

ผลการวิจัยนี้พบว่า นอกจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะต้องปฏิบัติต่อลูกด้วยการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมแล้ว สัมพันธภาพในครอบครัว ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นในบ้าน ด้วยการมีเวลาอยู่ด้วยกัน พูดคุยและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ดูแลเอาใจใส่ เชื้อถือและไว้วางใจกัน ยอมรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในครอบครัว เป็นต้น

3. ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีผลต่อค่านิยมในการเลือกคบเพื่อนของนักเรียน ครู จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะให้ความรู้ ปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมในการเลือกคบเพื่อนที่เหมาะสม ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น สอดแทรกกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูควรให้ความใกล้ชิดเป็นกันเอง ให้คำปรึกษา และแนะนำให้นักเรียนรู้จักวิธีการที่เหมาะสมในการเลือกคบเพื่อน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกับเพื่อน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลของเอกลักษณ์แห่งตนต่อพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมติดยาเสพติด การตัดสินใจเลือกเรียนต่อ การเลือกประกอบอาชีพ เนื่องจากการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนจะเกี่ยวข้องกับการรู้จักและเข้าใจตนเอง การใช้ดุลยพินิจที่จะเลือกคบหาและทางเดินชีวิตตามแนวทางที่ตนเองมั่นใจว่าถูกต้อง และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมและสังคม

2. ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ไม่มีอิทธิพลต่อเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรทำการตรวจสอบซ้ำว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

มีอิทธิพลต่อเอกลักษณ์แห่งตนหรือไม่ โดยทำการวิจัยกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วย

3. ผลที่ได้จากการพัฒนาโมเดลในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งยังไม่ครอบคลุมกลุ่มวัยรุ่นทั้งหมด ดังนั้นจึงควรศึกษาคำนิยมในการเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่นในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เพื่อทราบความแตกต่าง เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมการคบเพื่อนของวัยรุ่นต่อไป

4. ควรนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของเอกลักษณ์แห่งตน และคำนิยมในการเลือกคบเพื่อน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multigroup Analysis) เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล โดยอาจแยกตามเพศของนักเรียน